

російських політичних і державних лідерів та об'єктивно оцінювати зумовлені такою політикою наслідки.

1. Тренин Д. Интеграция и идентичность : Россия как «новый Запад» / Дмитрий Тренин ; Моск. Центр Карнеги. – М. : Изд-во «Европа», 2006. – 404 с.
2. Graham-Harrison Emma, Luhn Alec, Walker Shaun, Sedghi Ami, Rice-Oxley Mark. China and Russia: the world's new superpower axis? // The Guardian. - 2015. - July 7. - Access mode : <http://theguardian.com/world/2015/jul/07/china-russia-superpower-axis>
3. Kennedy John F. Address before the American Newspaper Publishers Association. – 1961. – April 27. - Access mode : http://jfklibrary.org/Research/Research-Aids/JFK-Speeches/American-Newspaper-Publishers-Association_19610427.aspx
4. Leites Nathan. The Operational Code of the Politburo. - The RAND Corporation, 1951.
5. Renz Bettina, Smith Hanna. Russia and Hybrid Warfare – going beyond the label / University of Helsinki. – 2016. – P. 14-22.
6. Rutland Peter. Russia as an energy superpower // New Political Economy. – 2008. - June 13. - P. 203-210.
7. http://zavtra.ru/word_of_day/valdaj
8. <http://telegraph.co.uk/news/worldnews/europe/russia/12103602/America-to-investigate-Russian-meddling-in-EU.html>

References

1. Trenyn D. Yntehratsyia y ydentychnost : Rossyia kak «novyi Zapad» / Dmytryi Trenyn ; Mosk. Tsentr Karnehy. – М. : Yzd-vo «Evropa», 2006. – 404 s.
2. Graham-Harrison Emma, Luhn Alec, Walker Shaun, Sedghi Ami, Rice-Oxley Mark. China and Russia: the worlds new superpower axis? // The Guardian. - 2015. - July 7. - Access mode : <http://theguardian.com/world/2015/jul/07/china-russia-superpower-axis>
3. Kennedy John F. Address before the American Newspaper Publishers Association. – 1961. – April 27. - Access mode : http://jfklibrary.org/Research/Research-Aids/JFK-Speeches/American-Newspaper-Publishers-Association_19610427.aspx
4. Leites Nathan. The Operational Code of the Politburo. - The RAND Corporation, 1951.
5. Renz Bettina, Smith Hanna. Russia and Hybrid Warfare – going beyond the label / University of Helsinki. – 2016. – P. 14-22.
6. Rutland Peter. Russia as an energy superpower // New Political Economy. – 2008. - June 13. - R. 203-210.
7. http://zavtra.ru/word_of_day/valdaj
8. <http://telegraph.co.uk/news/worldnews/europe/russia/12103602/America-to-investigate-Russian-meddling-in-EU.html>

The article reveals the essence of Russian doctrine of Great Power. It is explained that this doctrine defines and forms the current Russian foreign policy.

Keywords: Russian great power identity, Russian foreign policy, system of modern international relations.

**УДК 35.072.3[316.3::352.07](438)
ББК 66.3**

Наталія Шотурма

ОСОБЛИВОСТІ ВЗАЄМОДІЇ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА ТА ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В РЕСПУБЛІЦІ ПОЛЬЩА

Розглядаються характерні напрямки удосконалення взаємодії органів місцевого самоврядування та інститутів громадянського суспільства на прикладі Республіки Польща. Проаналізовано практику Республіки Польща з унормування відносин органів самоврядування й громадськості.

***Ключові слова:** громадянське суспільство, органи місцевого самоврядування, комунікація, Республіка Польща, взаємодія, партнерство.*

Особливості формування громадянського суспільства та взаємодія з місцевим самоврядуванням є дуже актуальним питанням українського державотворення. Україна обрала демократичну форму правління, тому актуальним на сьогодні є дослідження ролі інститутів громадянського суспільства та їх взаємодії з місцевими органами влади. Незважаючи на вагомні здобутки, слід зауважити, що процес налагодження процедур взаємодії та участі громадськості в державотворенні, особливо місцевому самоврядуванні, ще далеко не завершився. Різні види взаємодії з громадськістю вже давно й ефективно застосовуються країнами Заходу, насамперед тими, що мають соціально орієнтовану економіку.

Метою наукового дослідження є визначення особливостей взаємодії громадянського суспільства з місцевими органами влади на прикладі Республіки Польща.

Різні аспекти функціонування громадянського суспільства розглядалися у багатьох наукових дослідження сучасних авторів.

Аспект комунікації та механізмів співпраці держави й громадянського суспільства досліджують А. Боднарєнко, В. Бортніков, Ю. Ковбасюк, О. Сергєєва. У дослідженнях, які висвітлюють реалізацію проектів і програм громадськими організаціями, науковці прагнули не лише подати теоретичний матеріал, а й зробити ці видання практичними посібниками з метою активізації громадської участі населення й громадських організацій, підвищення рівня їх залучення в процеси прийняття рішень на місцевому рівні.

Варто відзначити дослідження, присвячені можливостям імплементації польського досвіду реформ на український ґрунт, – С. Байрак, В. Гладій, М. Лазарук. Аналізу налагодження комунікації самоврядування та громадськості присвячено наукові доробки В. Свєрчинської-Гловні, М. Ганчара, К. Ястжембської, М. Магєри, К. Сєрафін, Е. Фрончківич, Т. Гобан-Кляс та ін.

Спробуємо розглянути практику Республіки Польща з унормування відносин органів самоврядування й громадськості.

З точки зору теорії процес залучення громадян до процесу прийняття владних рішень може бути досягнуто за рахунок:

- інформування – односторонній потік інформації від адміністрації до громадян, це, наприклад, доступ до державних архівів, офіційних веб-сайтів;
- консультації – двосторонні відносини, у яких громадяни висловлюють свою думку, наприклад, коментарі до пропонованих послуг, дослідження громадськості;
- активна участь – активність громадянина в процесі прийняття рішень, наприклад, шляхом участі в обговоренні планів та стратегій розвитку. Проте відповідальність за здійснення остаточного рішення лежить на раді. Це зворотна реакція, що базується на принципі партнерства й співробітництва [2, с. 125].

За своєю природою місцеве самоврядування визначає право й спроможність місцевих громад, регламентацію закону та здійснює процес управління під свою відповідальність та в інтересах своїх громадян. Відтак місцева влада здійснюється радами, представники яких вільно обираються шляхом виборів на основі таємного, рівного, прямого загального виборчого права і які формують відповідальні виконавчі органи.

Відповідно до польського законодавства, яке регулює питання залучення місцевих громад до здійснення влади, встановлено два способи участі: по-перше, можливість безпосередньо приймати рішення через всенародне голосування (вибори і референдум) або через органи місцевого самоврядування. Друга форма передбачає

приймання рішень із використанням інститутів прямої демократії у формі консультацій [10, с. 68].

Проведення референдуму регулюється законом, прийнятим польським сеймом 14 березня 2003 року. Варто підкреслити, що на загальнодержавний референдум можуть виноситись питання, які мають особливе значення для держави, також є можливість проведення місцевого референдуму, до питань якого належать припинення повноважень місцевої влади та розгляд важливих проблем громади [8, с. 95].

Згідно зі ст. 5 ч. 2 Закону «Про територіальне (гмінне) самоврядування», ст. 3 Закону «Про повітове самоврядування» та ст. 10 Закону «Про воєводське самоврядування» засади і зміст консультацій додатково регулюються ухвалою місцевого органу. Зі змісту цих положень випливає, що єдиним відповідальним органом є рада гміни, рада повіту і сеймик воєводства [13, с. 54].

Отже, механізм консультацій спрямований на вивчення думок, запитів і потреб певної соціальної групи з метою:

а) отримання інформації від громадян, розглядається як ефект зворотного зв'язку щодо доступу до інформації муніципальних органів влади;

б) активізації громадян у процесі прийняття рішень;

в) здійснення переговорів щодо політичних рішень або напрямів планованої діяльності;

г) організація діалогу з громадськістю, особливо коли між громадянами і посадовцями влади немає консенсусу, але в обох сторін є бажання досягнення компромісу [9].

У сільській місцевості та невеликих містах найбільш використовуваним інструментом спілкування з громадою є проведення зустрічей із громадськістю з метою моніторингу громадської думки, налагодження комунікативного зв'язку. Однак ефективність проведено зустрічі залежатиме від кількості представників громади та методів їх спілкування.

У публікаціях польських експертів рекомендується більш активно впливати на місцеву владу й представляти громадські консультації як механізм, який допоможе підвищити ефективність, тобто підтримати ефективне управління, оскільки консультації – хороший метод отримання інформації про місцеву громаду та її потреби. Вони спроможні дозволити більш раціонально використовувати наявні ресурси, уникати протестів мешканців і місцевих конфліктів, а також можуть підвищити рівень задоволення мешканців діяльністю влади [6, с. 114].

Проте варто зазначити, що громадські консультації є малоефективними у випадках, коли не представлені всі групи, тоді на їхній результат впливає відсутність зворотної інформації і можливості моніторингу результатів консультації. Необхідно врахувати те, щоб усі присутні на дебатах мали спільну відправну точку в дискусії. Найкращим способом буде публічне представлення діагностики місцевого самоврядування, у результаті робота має бути запланована так, щоб після дискусії залишився час на підведення підсумків й узагальнень.

Одним із ключових інструментів комунікативної взаємодії є організаційна підтримка неурядових організацій, а саме, створення і підтримка організацій, що надають консультаційні послуги та здійснюють навчання. Правову основу співробітництва між територіальною громадою та НУО заклав конституційний принцип субсидіарності держави (стаття 163 Конституції Республіки Польща). Така співпраця регулюється Законом про діяльність громадської користі та волонтерство, що виражається в стимулюванні методів спільної участі щодо стратегічного планування з акцентом на постійне включення неурядових організацій в процес діагностики місцевих соціальних запитів та розробки й реалізації стратегій для вирішення назрілих проблем [12].

Важливо наголосити, що перша стратегія співробітництва між локальною владою та громадянськими структурами була започаткована в місті Гдиня (1995). Налагодженню співпраці сприяла міжнародна допомога, зокрема Європейського Союзу. За результатами опитувань, співробітництво між владою та організованою громадськістю гальмувалося набором чинників: нестачею досвіду, процедур співробітництва та фінансування, правовими колізіями, психологічними бар'єрами, які перешкоджали співпраці, в тому числі відсутністю взаємної довіри. Місцеві політики з підозрою ставилися до активних неурядових структур, побоюючись їх конкуренції в наданні послуг, водночас сумніваючись у компетентності їх співробітників та фінансовій спроможності [11].

Згідно зі Законом про діяльність громадської користі та волонтерство, під діяльністю громадської користі розуміється суспільно корисна робота, що ведеться громадськими організаціями у сфері громадських завдань, а саме у сфері соціальної допомоги, благодійної діяльності, діяльності на благо неповносправних осіб, науки, освіти й виховання, допомоги жертвам катастроф, стихійних лих, збройних конфліктів і воєн у країні та закордоном тощо [12].

У законі також зазначено, що органи самоврядування здійснюють діяльність у сфері громадських завдань у співпраці з громадськими організаціями та суб'єктами, які ведуть діяльність громадської користі відповідно до території та завдань, що належать до компетенції органів громадської адміністрації. Така співпраця здійснюється на принципах: взаємодопомоги, суверенності сторін, партнерства, ефективності, чесної конкуренції й відкритості.

Українська дослідниця М. Лендель зауважує, що структури громадянського суспільства діють на локальному рівні у трьох формах: 1) як зареєстровані асоціації та фундації, що є представленими лише на рівні певних громад; 2) як місцеві представництва загальнонаціональних неурядових організацій, у деяких випадках, мають статус організацій, зареєстрованих на рівні гміни; 3) як неформальні утворення та ініціативи, що не мають закріпленої організаційної структури [3, с. 345].

Узагальнюючи, можна виділити партнерство неурядових організацій (НУО) із територіальним самоврядуванням у трьох сферах:

1. НУО є представниками територіальної громади, висловлюючи її (і наявних у суспільстві груп) вимоги, стремління й побажання. Таким чином, вони виконують роль своєрідного «комунікаційного каналу», яким інформація проходить від громадян до самоврядування та у зворотний бік.

2. НУО надають пряму допомогу членам територіальної громади. Вони мають для цього потенціал, знання і досвід.

3. НУО виконують інноваційні функції шляхом запровадження нововведень, тобто нетипових на загал способів вирішення місцевих проблем [11].

До основних форм такої співпраці належить створення спільної платформи, конвенції, порад; організація спільних об'єднань, обмін інформацією, зміцнення ролі уповноваженого з питань співробітництва, моніторинг потреб неурядових організацій та пропозицій щодо якості послуг; проведення навчання з отримання джерел фінансування, створення міжгалузевих партнерств, написання проектів та заповнення заявок на гранти.

Системна співпраця регламентується рішенням ради гміни, закріпленим у місцевому законі (постанові, ухвалі), згідно з якою гарантується виділення зазначеної суми грошей (відсоток бюджету) для фінансування діяльності неурядових організацій. Основними його формами стали:

1) утворення гміною системи грантів – визначення засад і процедур, за якими неурядові організації можуть подавати на дотації з бюджету самоврядних органів заявки на проекти, які скеровані на жителів місцевої громадськості;

2) співучасть у розробці стратегії локального розвитку – неурядові організації запрошуються до участі в підготовці стратегічних планів, завдяки чому вони не розходяться з реальними потребами та становищем указаної громади;

3) контракти – це різновид договору, спираючись на який гміна передає неурядовій організації можливість надавати громадськості окремі послуги;

4) консультації – консультування рішень органів самоврядування з неурядовими організаціями, у встановленому порядку й формі;

5) становлення місцевого права, яке комплексно встановлює цілі, правила, механізми та форми співпраці між органами самоврядування та неурядовими організаціями;

6) інші форми співпраці:

- здійснення спільних програм, джерелом фінансування яких є зовнішні засоби;
- можливість користуватись інфраструктурою, що знаходиться в розпорядженні органів самоврядування; так, організація може винаймати приміщення, зали для проведення навчальних курсів і семінарів, транспортні засоби – на пільгових засадах або безкоштовно;

- можливість використовувати інформацію, якою володіє самоврядування;

- можливість скористатися знанням і досвідом експертів самоврядування;

- можливість використовувати інформаційні канали гміни;

- спільна закордонна співпраця;

- надання гміною рекомендацій [7].

Результативним є польський досвід влади – виконання публічних завдань або надавати фінансову підтримку тільки тим неурядовим організаціям, які мають статус організації суспільної користі. Для його отримання вона має відповідати чітким вимогам. Такого виду організацій надаються деякі пільги з оподаткування, можливість безкоштовного інформування про свою діяльність на громадському радіо і телебаченні. До того ж будь-яка особа за спрощеною процедурою може передати 1 % свого податку на прибуток обраній організації суспільної користі, а призовники можуть проходити в них альтернативну службу. Тому громадські ініціативи в Республіці Польща фінансуються за наступною схемою: на державному рівні – 42 % – кошти від влади, 17 % – спонсорські, 17 % – членські внески, у воєводстві: 69 % – внески неурядових організацій, 46 % – влада, 30 % – спонсори. Зрозуміло, що ця сума є невеликою для малих гмін й астрономічною для міст та великих гмін [4, с. 325].

Кожна гміна має обов'язковий план співпраці з неурядовою організацією, його відсутність карається за відповідним законом. Усі плани розробляються прозоро й приймаються як місцеві регуляторні акти до 31 грудня щорічно. Тепер це плани співпраці на тривалий період: від 2 до 5 років. Щорічно в бюджетах гмін є кошти на тематичні конкурси для місцевих громадських товариств – Stowarzyszenie. Ці бюджети є абсолютно доступними для кожного мешканця та прозорими в частині їх ефективного й цільового використання [5].

Важливу роль у просуванні інтересів місцевих публічних структур, а отже опосередковано й громадян, відіграли асоціації місцевого самоврядування. Першою з них стала Асоціація польських міст, створена у серпні 1990 року, відродивши традиції подібної довоєнної організації. У квітні 1991 року було сформовано Союз малих міст Польщі, у березні 1992-го – Асоціацію польських міст-метрополій, у травні 1993 року – Асоціацію сільських гмін РП. [1].

З метою ефективного виконання публічних завдань гміни можуть створювати допоміжні одиниці управління – солецтва (у так званих сільських гмінах), селища (у

гмінах змішаного міського і сільського характеру), райони (у містах). Потреба у функціонуванні цих ланок управління пояснюється переважаючим – великим – типом гмін: у середньому, навіть, сільська гміна у Польщі нараховує 7–8 тис. жителів, і складається, як правило, з 10–11 населених пунктів [3, с. 457]. У середовищі солецтв основні рішення приймаються зборами, а функції виконавчого органу виконує солтис, якому допомагає солецька рада. Статут солецтва схвалюється радою гміни, і в цьому документі визначаються питання його організації, ліквідації та сфера діяльності відповідного допоміжного органу. Обов'язковим елементом створення допоміжних одиниць є думка жителів певної території, зокрема вони можуть пропонувати створення допоміжної одиниці або ж висловлювати свою позицію щодо подібної ініціативи органу місцевого самоврядування [1].

Можна виділити такі характеристики допоміжних одиниць самоуправління в Польщі: 1) необов'язковість їх утворення (лише на основі рішення місцевої ради); 2) відсутність власної компетенції; 3) відсутність статусу юридичної особи; 4) нестача власних доходів, однак можливість реалізації завдань у межах місцевого бюджету на основі передачі ресурсів від місцевих рад.

Крім того, залежно від розмірів територіальних одиниць застосовують соціологічні опитування громадської думки, форуми, гарячі лінії, комунікаційні стратегії.

Отож діяльність, заснована на партнерстві, є важливим фактором, що стимулює розвиток соціальної та економічної сфер, а також культурних цінностей і привабливості території в очах інвесторів та резидентів. У результаті налагодженої комунікативної політики формується інтегрована спільнота, розвивається громадянське суспільство, запроваджується позитивний імідж місцевих органів влади, заснований на довірі й відповідальності перед громадою.

Польський досвід комунікації показав позитиви європейської імплементації принципів децентралізації й субсидіарності, створення відкритості місцевої влади до співпраці, особливо завдяки реалізації програм «Приязна адміністрація» та «Прозора Польща», застосування процедури делегування завдань неурядовим організаціям, що сприяло прийняттю стратегій співпраці між територіальним самоврядуванням (включає воєводський, повітовий та гмінний рівні самоврядування) і громадських організацій, ефективному співфінансуванні третього сектору, яке дозволило третьому сектору стати дієвим партнером місцевої влади.

1. Герасимов А. Польський досвід співпраці органів публічної адміністрації з неурядовими організаціями в оборонній сфері: уроки для України : [аналітична записка] [Електронний ресурс] / А. Герасимов, О. Куплевацька. – Режим доступу : <http://old.niss.gov.ua/monitor/mart2009/27.htm>.

2. Копитько О. Методологічні основи європейських підходів до стратегічного планування регіонального розвитку / О. Копитько // Державне управління та місцеве самоврядування. – 2012. – Вип. 4. – С. 124–134.

3. Лендьел М. О. Місцева демократія у країнах Центральної і Східної Європи : монографія / Мирослава Лендьел. – Ужгород : Мистецька Лінія, 2011. – 687 с.

4. Лендьел М. О. Функціонування місцевої демократії у постсоціалістичних суспільствах Центральної і Східної Європи : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра політ. наук: спец. 23.00.02 «Політичні інститути та процеси» / М. О. Лендьел. – Л., 2011. – 36 с.

5. Польща – кроки назустріч [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://protruskavets.org.ua/polscha-ukrajina-kroky-nazustrich/>.

6. Софій О. З. Залучення громадян до процесу прийняття рішень органами місцевої влади шляхом використання потенціалу громадських консультацій / О. З. Софій, І. І. Каспрук // Наукові записки Львівського університету бізнесу та права. – 2011. – Вип. 6. – С. 112–117.

7. Чабан Казімеж Польський фонд ноу-хау_структура адміністрації у Польщі [Електронний ресурс] / Казімеж Чабан. – Режим доступу : http://vuzlib.su/books/4537-%D0%9F%D0%BE%D0%BB%D1%8C%D1%81%D0%BA%D0%B8%D0%B9_%D1%84%D0%BE%D0%B

D%D0%B4_%D0%BD%D0%BE%D1%83-
%D1%85%D0%B0%D1%83_%D1%81%D1%82%D1%80%D1%83%D0%BA%D1%82%D1%83%D1%80%
D0%B0_%D0%B0%D0%B4%D0%BC%D1%96%D0%BD%D1%96%D1%81%D1%82%D1%80%D0%B0%
D1%86%D1%96%D1%97_%D1%83_%D0%9F%D0%BE%D0%BB%D1%8C%D1%88%D1%96

8. Dobek-Ostrowska B. Komunikowanie polityczne i publiczne / B. Dobek-Ostrowska. – Warszawa : Wyd-wo Naukowe PWN, 2012. – 276 s.

9. Kowalczyk R. Samorząd terytorialny jako uczestnik komunikacji społecznej [Electronic resource] / R. Kowalczyk // Przegląd Politologiczny. – 2011. – № 4. – Available at : <https://wnpid.amu.edu.pl/images/stories/pp/pp-4-2011/021-036.pdf>.

10. Rajczyk R. Komunikowanie lokalne w Polsce : o instrumentach polityki komunikacyjnej samorządów / R. Rajczyk, P. Szostok. – Katowice : Wyd. Gnome, 2013. – 175 s.

11. Skrzypiec R. Realizacja zasady partnerstwa między III sektorem a instytucjami samorządu terytorialnego [Electronic resource] / R. Skrzypiec / Ośrodek Badania Aktywności Lokalnej przy FRSO. – Warszawa, 2005. – Available at : http://eko-unia.org.pl/wp-content/uploads/2007/01/raport_03.pdf.

12. Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. O działalności pożytku publicznego i o wolontariacie // Dziennik Ustaw. – 2003. – № 96. – Poz. 873.

13. Zychowicz Z. Przeprowadzanie konsultacji społecznych w samorządzie / Z. Zychowicz. – Szczecin, 2011. – 231 s.

References

1. Herasymov A. Polyskyi dosvid spivpratsi orhaniv publichnoi administratsii z neuriadovymy orhanizatsiiamy v oboronni sferi: uroky dlia Ukrainy : [analitichna zapyska] [Elektronnyi resurs] / A. Herasymov, O. Kuplevatska. – Rezhym dostupu : <http://old.niss.gov.ua/monitor/mart2009/27.htm>.

2. Kopytko O. Metodolohichni osnovy yevropeiskyykh pidkhodiv do stratehichnoho planuvannia rehionalnoho rozvytku / O. Kopytko // Derzhavne upravlinnia ta mistseve samovriaduvannia. – 2012. – Vyp. 4. – S. 124–134.

3. Lendel M. O. Mistseva demokratiiia u krainakh Tsentralnoi i Skhidnoi Yevropy : monohrafiia / Myroslava Lendel. – Uzhhorod : Mystetska Liniia, 2011. – 687 s.

4. Lendel M. O. Funktsionuvannia mistsevoi demokratii u postsotsialistychnyykh suspilstvakh Tsentralnoi i Skhidnoi Yevropy : avtoref. dys. na zdobuttia nauk. stupenia d-ra polit. nauk: spets. 23.00.02 «Politychni instytuty ta protsesy» / M. O. Lendel. – L., 2011. – 36 c.

5. Polshcha – kroky nazustrich [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : <http://protruskavets.org.ua/polscha-ukrajina-kroky-nazustrich/>.

6. Sofii O. Z. Zaluchennia hromadian do protsesu pryiniattia rishen orhanamy mistsevoi vlady shliakhom vykorystannia potentsialu hromadskyykh konsultatsii / O. Z. Sofii, I. I. Kaspruk // Naukovi zapysky Lvivskoho universytetu biznesu ta prava. – 2011. – Vyp. 6. – S. 112–117.

7. Chaban Kazimiezh Polyskyi fond nou-khau_struktura administratsii u Polshchi [Elektronnyi resurs] / Kazimiezh Chaban. – Rezhym dostupu : http://vuzlib.su/books/4537-%D0%9F%D0%BE%D0%BB%D1%8C%D1%81%D0%BA%D0%B8%D0%B9_%D1%84%D0%BE%D0%BD%D0%B4_%D0%BD%D0%BE%D1%83-%D1%85%D0%B0%D1%83_%D1%81%D1%82%D1%80%D1%83%D0%BA%D1%82%D1%83%D1%80%D0%B0_%D0%B0%D0%B4%D0%BC%D1%96%D0%BD%D1%96%D1%81%D1%82%D1%80%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%97_%D1%83_%D0%9F%D0%BE%D0%BB%D1%8C%D1%88%D1%96

8. Dobek-Ostrowska B. Komunikowanie polityczne i publiczne / B. Dobek-Ostrowska. – Warszawa : Wyd-wo Naukowe PWN, 2012. – 276 s.

9. Kowalczyk R. Samorząd terytorialny jako uczestnik komunikacji społecznej [Electronic resource] / R. Kowalczyk // Przegląd Politologiczny. – 2011. – № 4. – Available at : <https://wnpid.amu.edu.pl/images/stories/pp/pp-4-2011/021-036.pdf>.

10. Rajczyk R. Komunikowanie lokalne w Polsce : o instrumentach polityki komunikacyjnej samorządów / R. Rajczyk, P. Szostok. – Katowice : Wyd. Gnome, 2013. – 175 s.

11. Skrzypiec R. Realizacja zasady partnerstwa między III sektorem a instytucjami samorządu terytorialnego [Electronic resource] / R. Skrzypiec / Ośrodek Badania Aktywności Lokalnej przy FRSO. – Warszawa, 2005. – Available at : http://eko-unia.org.pl/wp-content/uploads/2007/01/raport_03.pdf.

12. Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. O działalności pożytku publicznego i o wolontariacie // Dziennik Ustaw. – 2003. – № 96. – Poz. 873.

13. Zychowicz Z. Przeprowadzanie konsultacji społecznych w samorządzie / Z. Zychowicz. – Szczecin, 2011. – 231 s.

The article deals the characteristic ways of improving the interaction between local governments and institutions of civil democratic society based on the example of the Republic of Poland .Practice of Republic of Poland with normalization relationships between local government and public were analyzed.

Keywords: *civil democratic society, local authorities, communication, Republic of Poland, interaction, partnership.*